MARQUES DE TERRISSAIRE EN *TERRA SIGILLATA* SUDGÀL·LICA DE LA VIL·LA ROMANA DE TORRE LLAUDER.

Joan Francesc Clariana Roig

Com a continuació de les dues comunicacions que vàrem presentar en aquest mateix fòrum de debat, concretament a la XXVIII Sessió d'Estudis Mataronins on exposàrem les marques de terrissaire en *sigillata* hispànica (19 de novembre de 2011, publicada el 2012) i a la XXIX Sessió d'Estudis amb les marques de *sigillata* itàlica (24 de novembre de 2012, publicada el 2013), avui presentem les marques de terrissaire de la producció sudgàl·lica. Gairebé totes les marques, o sinó la major part, provenen de les excavacions portades a terme per Marià Ribas entre els anys 1961 i 1970, quan es varen excavar dos abocadors d'escombraries i els estrats de colmatació de les estances del sector de l'Hipocaust 2. En franca minoria estan les trobades en els darrers trenta-cinc anys.

Com veurem, Torre Llauder, a més d'estar considerada com la vil·la romana més important de la comarca del Maresme, ha proporcionat el que, sens dubte, és el major nombre de marques de terrissaire sudgàl·liques trobades a la comarca. S'han comptabilitzat un total de vuitanta marques, que contenen trenta-cinc noms de diferents terrissaires, alguns d'ells repetits diverses vegades. Tots són de La Graufesenque i només hi ha un cas dubtós, però que se'l considera també del mateix origen (C· IVLIVS CLEMENS). Per altre costat, el fet que alguns terrissaires (com CRESTIO, MACCARVS, MOMMO, PATRICIVS, PRIMVS I, SILVINVS II i VITALIS) apareguin repetits més de tres vegades, ens fa pensar en la possibilitat, no desorbitada, que a Torre Llauder hi arribessin caixes senceres contenint vaixella, com veiem en els exemples de Pompeia, amb la caixa d'Atkinson, o de Culip IV.

A continuació, passem a detallar els noms dels terrissaires amb la cronologia, nombre i formes, trobades en les diferents actuacions:

A…RIiS (Figura 8, S-1), de difícil identificació ja que no es conserva la segona lletra, per la qual cosa tindria diverses possibilitats d'interpretació: seguint a Hartley – Dickinson, (2008, vol. I, p. 98), AFRVS; APRILIS (p. 222), altres: ACRIS·O (p. 50); AFER II (p. 95); AFRICANVS (p. 97); OF AGRI (p. 102); AGRICOLA (p. 104); APER o APRI (p. 222 i ss.); ATRI (p. 287); ATRIITVS (p. 298).

BASSVS II, datable, segons el catàleg de Genin (2007), entre el 70/80 fins al 150/170 i, segons Hartley-Dickinson (2008, vol. II pp. 18 - 31), entre el 45

– 70 dC. Tenim sols un exemplar en un peu de la forma Drag. 27 (Figura 12, S-2).

CALVUS II, datat, segons Genin, entre els anys 70/80 i el 150/170, i, segons Harley-Dinkinson, que el classifiquen com CALVUS I, dataria del 65 al 90 dC i es considera que estaria establert tant a la Graufesenque com a Bannassac. Hi ha una fragment de fons de pàtera possiblement atribuïble, "OFI·CALVIT" (?) (Figura 8, S-3).

CANRUGATVS o CABVCATVS, datat, segons Genin, del 40/50 fins al 70/80, mentre que Hartley – Dickinson (2008, vol. II, pp. 149 – 150) el daten entre el 60 i 80 dC. El fons de la forma Drag. 29, amb el final de marca "...ATI", possiblement li sigui atribuïble, la lectura del qual podria ser CANRVGATI (Hermet 1934, làm. 103, núm. 6). o CABUCATI (Figura 2, S-4).

CARANTVS II, datable del 70/80 fins al 150/170, o CARANTVS I que dataria del 65 al 95 dC. Tenim un peu de la forma Drag. 27 (Figura 12, S-5).

L· COSIVS VIRILIS, datat del 70/80 fins al 150/170, a La Graufesenque és una marca que ha estat trobada dins el farciment de reompliment d'un gran forn (Genin et alii 2007, p. 485). Segons Hartley – Dickinson (2008, vol. III, pp. 138 - 146, possiblement també hauria estat establert a Le Rozier i, la seva datació, la situen entre el 75 i el 110 dC. A Torre Llauder, és present en una peça de la forma Drag. 33 (Figura 10, S-6).

CRESTIO o CRESTVS, amb datació del 50/60 fins al 150/170, terrissaire present a la fossa BASSVS (Genin *et alii* 2007, p. 467). Hartley – Dickinson, en canvi, el daten entre el 45 i el 75 dC (Hartley – Dickinson 2008, vol. III, pp. 173 – 183). El trobem en la forma Ritt. 9 (Figura 11, S-8), dos exemplars de la forma Drag. 18 (S-9) (Figura 10, S-10), un de la forma Drag. 24/25 (S-11) i un fons de copa (Figura 8, S-12).

CRISPVS, datat, segons Genin, del 60/70 fins al 150/170, mentre que Hartley – Dickinson (2008, vol. III, pp. 200 – 202) el daten entre el 65 i el 95 dC. Tenim només un exemplar en un fons de copa (Figura 8, S-13).

CRVCVRO, datat del 70/80 fins al 100/110, tenim un fons de la forma Drag. 27 (Figura 7, S-14) i un final de marca (?) en un peu de la forma Ritt. 8 (S-15).

DAMONVS B, datat en la producció llisa del 15/20 fins al 70, el veiem en un fons de la forma Drag. 29, amb l'acabament de marca ".../MONIS" (Figura 2, S-16) i en un fragment de fons de pàtera on es llegeix "…/MON^I" (Figura 8, S-7).

FRONTINVS I, datat en la producció llisa del 70/80 fins al 150/170 (segons

Genin *et alii* 2007), s'ha trobat un exemplar pertanyent a una pàtera, de la qual no és possible afirmar amb seguretat la forma (Figura 8, S-17), a més, aquest nom és, precisament, el del terrissaire/decorador de l'única marca intradecorativa trobada que correspondria a un fragment de vora de la forma Drag. 29 ((Figura 2, S-18), que Mees (1995, p. 76) data del 80 al 100, mentre que Hartley-Dickinson el daten entre el 70 i el 95 dC (Hartley-Dickinson 2009, vol. IV, pp. 101 – 113).

HABITVS I, també el trobem com ABITVS, datat segons Genin entre el 50 i el 100 i, segons Hartley-Dickinson, entre el 40 – 70 dC (Hartley-Dickinson 2008, vol. I, pp. 37 – 42), en tenim un fons de pàtera que tant podria correspondre a la forma Drag. 15/17 com a la Drag. 18 (Figura 6, S-19).

INGENVVS, amb una datació del 30/40 fins al 70/80, segons Genin, o INGENVVS II i datat entre el 35 – 65 dC, segons Hartley-Dickinson (2009, vol. IV, pp. 277 – 285), en tenim un exemplar que pertany a un fragment de fons de pàtera (Figura 8, S-20).

IVCVNDVS I B, datable del 20/30 fins al 70, tenim un fragment de peu de la forma Drag. 27 (Figura 12, S-21).

C· IVLIVS CLEMENS, aquesta és una marca força interessant, tot i que els exemplars o paral·lels que es coneixen no han estat trobats a la Graufesenque, però hom creu que tindria aquell origen. Oswald (1931, p. 80) li atribueix una datació genèrica de Claudi fins Vespasià i Polak (2000, p. 209) la data del 70 al 100, que vindria a ser aproximadament coincident amb la d'Hartley-Dickinson (2009, vol. IV, p. 345). A Torre Llauder tenim dos exemplars corresponents a la forma Drag. 33 (Figura 9, S-22) (S-23).

IVLLINVS, o també IVLLINVS I, segons Hartley-Dickinson (2009, vol IV, 361-364), és present a la fossa Bassus (Genin *et alii* 2007, p. 467), amb una datació des del 70/80 fins al 150 (?), que Hartley-Dickinson ajusten entre el 65 – 110 dC. A Torre Llauder, hi ha un exemplar de la forma Drag. 18 que, a més, porta un curiós grafit escrit, excepcionalment, al voltant de la marca (Figura 3, S-24).

IVSTVS, datable des de l'any 50 i fins al 80/90 (?), tenim un exemplar en la forma Drag. 33 (Figura 9, S-25).

LABIO, amb un datació del 30/40 finsal 70, hi ha un fons de copa de forma inidentificable amb aquesta marca marca (Figura 8, S-26).

MACCARVS, segons Genin, tindria una cronologia del 15/10 fins al 60/70 i, segons Hartley-Dickinson, tindria diverses fases, així MACCARVS I, dataria del 30 al 65 (2009, vol. V, p. 159) i MACCARVS II del 60 al 85 (Hartley-Dickinson 2009, vol. V, p. 265). A Torre Llauder, d'un total de gairebé set marques atribuïbles a MACCARVS I, veiem dues peces de la forma Drag. 18

(Figura 4, S-28) (S-27), dues pertanyents a la Drag. 33 (S-29 i S-30), dues possibles de la forma Drag. 27 (S-31 y S-32) i un fragment de fons de pàtera (S-33). A MACCARVS II correspondria una peça de la forma Drag. 18 (Figura 11, S-34).

MIN...(el nom complet és un interrogant, podem suposar: MINERVIUS, MINCIUS, MINISTER, MINUS, MINUTUS, etc). Oswald considerava que aquesta marca tenia possibilitats de pertànyer al taller de Lezoux (Oswald 1931, p. 206), encara que veiem que és present a la Graufesenque, on ha estat trobada dintre d'un canal en l'àmbit del conjunt de materials núm. 3 (Genin *et alii* 2007, làm. 29 i làm. 34), amb una datació de 15 al 50 dC. No obstant això, Hartley-Dickinson, la marca MIN I, la daten entre el 50 – 70 dC. (2009, vol. V, p. 109). Aquí la tenim en la forma Drag. 27 (Figura 5, S-35).

MOMMO, datat, per Genin, del 60/70 fins al 100/110, present també a la fossa Bassus (Genin *et alii* 2007, p. 468), i datat, amb menys marge cronològic, per Hartley-Dickinson (2010, vol. VI, pp. 135 – 148), entre el 60 i 85 dC. Aquí el trobem en una peça de la forma Drag. 33 (Figura 10, S-36), en un fons atribuïble a la forma Drag. 15/17 o 18 (S-37) i, possiblement, també el veiem en un acabament en "M" en la marca incompleta de la forma Drag. 29 (Figura 2, S-38). No sabem fins a quin punt les marques, on tan sols s'hi copsa (per incompletes) la lletra "M", tenen possibilitats de poder pertànyer a aquest terrisser o a MACCARVS vist abans (S-39, S-40, S-41, S-42).

NIGER, datat per Genin, entre el 50/60 i fins al 100/110, i per Hartley-Dickinson entre el 45 i el 70 dC, dins NIGER II (Hartley-Dickinson 2010, vol. 6, pp. 239 – 240). A Torre Llauder, tenim tres marques, dues en peus de la forma Drag 24/25 (S-43 i S-44), encara que la segona, en què s'hi llegeix "OF SNI", tenim certs dubtes, i la tercera és un fragment de fons de forma inidentificable (Figura 8, S-45).

PASSIENVS, datat per Genin del 50/60 i fins al 100/110, mentre que Hartley-Dickinson el daten entre el 50 i 75, aproximadament (Hartley-Dickinson 2011, vol. 7, pp. 12 – 30). El tenim representat en un sol exemplar de la forma Drag. 24/25 (Figura 7, S-46).

PATRICIVS, amb una cronologia, segons Genin, del 70/80 i fins al 150/ 170, és present a la fossa Bassus (Genin *et alii* 2007, p. 468). Hartley-Dickinson (2011, vol. 7, pp. 70 - 85), consideren que es pot datar entre el 65 i 90 dC. A Torre Llauder està representat en set individus, gairebé exclusivament en la forma Drag. 18 (Figura 4, S-47, S-48, S-49, S-50) (no dibuixats: S-51, S-52, S-53).

PRIMVS I, segons Genin, seria datable del 15 fins al 70, mentre que Hartley-Dickinson (2011, vol. 7, pp. 222 – 248), el classifiquen com PRIMVS III i amb una data entre 40 – 80 dC. El tenim representat en quatre exemplars, tres en la forma Drag. 24/25 (Figura 7, S-54) (S-55, S-56) i un en la Drag. 27 (S-57).

PRIMVS II, datable del 70/80 i fins al 150/170, tenim una peça de la forma Drag. 33 (Figura 9, S-58).

ROGATVS, datat per Genin entre el 15 i el 70, mentre que Hartley-Dickinson (2011, vol. 7, pp. 393 – 396) proposen una data entre el 30 i 50 dC. Tenim un fons de copa del qual no es pot esbrinar la forma (Figura 8, S-59).

T. RVFINVS, datat per Genin entre els anys 60/70 i fins al 100/110, o, seguint a Hartley-Dickinson, dataria del 65 al 90 dC. i el classifiquen com RVFINVS III (Hartley-Dickinson 2011, vol. 7, pp. 415 – 424). Tenim dos exemplars en la forma Drag. 18 (Figura 3, S-60, S-61).

RVSTICVS, datat, segons Genin, del 15/20 i fins al 70, i segons Hartley-Dickinson (2011, vol. 7, pp. 438 – 442) seria entre el 30 i 50 dC. Tenim un sol exemplar pertanyent a un fons de la forma Ritt. 8 (Figura 11, S-62).

SABINVS II, datat, segons Genin, del 50 al 100 (2007, p. 239) o , segons Hartley-Dickinson (2011, vol. 8, pp.15 – 27), correspondria a SABINVS III, datat entre el 50 i el 80 dC (Figura 8, S-63).

SECVNDVS II, datat, segons Genin, del 70/80 i fins al 150/170, i segons Hartley-Dickinson (2011, vol. 8, pp. 166 – 182) entre el 60 i 90 dC. Tenim un acabament de marca en una pàtera de la forma Drag 18 (S-64) i un fons de la forma Drag. 27 (S-65).

SEXTIVS CANTVS, datat del 80/90 fins al segle II, el trobem en una forma Drag. 27 de perfil complet (Figura 5, S-66).

SEVERVS II, amb una datació del 70/80 fins al 100/110, tenim un peu de la forma Drag. 27 (Figura 7, S-67).

SILVINVS II, cronològicament datat entre els anys 70/80 i fins al 100/110, tenim tres exemplars segurs (Figura 6, S-68, S-69, S-70), un altre de dubtós (S-71) i altres dues marques, també dubtoses, de les quals sols es llegeix la primera lletra i que corresponen a les formes Drag. 24/25 i Drag. 27 (S-72, S-73).

TERTIVS, datat del 15 al 70 dC, a la Graufesenque és present a l'"Ensemble Fronto" (Genin et alii 2007, p. 372). L'exemplar de Torre Llauder, com que l'única dada que tenim prové de Marià Ribas (1972, p. 166, núm. 31), no ens permet fer més precisions sobre la peça i forma a la qual corresponia (Figura 8, S-74).

L·TERTIVS SECVNDVS, present a La Graufesenque dins el conjunt núm. 7 que correspon al farciment d'un gran forn (Genin et alii 2007, p. 488), que està datat entre els anys 70/80 i fins al 150/170. No obstant això, Hartley-Dickinson el daten entre el 65 i el 100 dC (Hartley-Dickinson 2012, vol. 9, pp. 33 – 35).

Tenim un exemplar en un fons de pàtera, possiblement, de la forma Drag. 18 o 15/17 (Figura 11, S-75).

VITALIS, amb datació del 50/60 fins al 150/170 (?), a La Graufesenque veiem que és present a la fossa BASSVS (Genin et alii 2007, p. 469). Hartley-Dickinson el classifiquen en dos grups i estableixen els marges cronològics entre 50 – 65 per al primer i 70 – 100 dC per al segon (Hartley-Dickinson 2012, vol. IX, pp. 293 – 321) . A Torre Llauder, tenim un exemplar en la forma Drag. 24/ 25 (Figura 9, S-76), un altre en la forma Drag. 27 (S-77), dos en la forma Drag. 33 (S-78, S-79) i, finalment, dos exemplars on sols es llegeix la primera lletra, la "V...", i que, per proximitat, possiblement li sigui assimilable (S-80 i S-81).

Finalment, comentar les dues marques d'identificació dubtosa, de les quals proposem la interpretació, com són la Drag. 27 de perfil complet on es llegeix "OFDN" (Figura 5, S-82), amb totes les lletres i la lectura de la marca retrògrades, menys la letra "D", que podria assimilar-se amb la marca "OFDON" (Hartley-Dickinson 2008, vol. 3, p. 309) i, l'altra peça, un peu de Drag. 27 on sembla que es llegeix "CILNSO" (Figura 12, S-83), essent la lletra "S" escrita de forma retògrada, que es podria interpretar com C(O)ELVS O[F] (?), terrissaire datat entre el 40 i 100 (Genin et *alii* 2007, p. 195) o, un altre, podria ser CILENVS (Hartley-Dickinson 2008, vol. 3, p. 14).

Consideracions:

Podem veure com, en la datació de les marques, s'observa que hi ha petites discrepàncies entre les dates que proposen Danell *et alii* (2007) i les d'Hartley-Dickinson (2008 a 2012). Aquí, sense entrar en més detalls, hem optat per deixar constància de la cronologia proposada a ambdues obres.

Pel que fa a l'arribada de materials a la vil·la romana de Torre Llauder, es molt possible que aquesta es produís, gairebé amb total seguretat, per via marítima. La costa de la comarca del Maresme era una zona de pas obligat per a les naus que, provinents de la zona de Narbona, es dirigien en direcció vers les ciutats costaneres d'*Iluro, Baetulo, Barcino* i, possiblement, fins a *Tarraco*. La descoberta de Culip IV ens porta a suposar el tipus de mercaderies que portarien aquestes naus que feien una ruta de cabotatge o de segon ordre, així de la vil·la romana de Torre Llauder coneixem un important conjunt de marques de llànties, concretament del terrissaire C. OPPI(*us*) RES(*titutus*) (Clariana 1976, p. 71, làm. 27), el mateix que, en una versió una mica més antiga, està present a Culip IV; el mateix vindria a succeir amb les àmfores per transportar oli de la forma Dressel 20 (Figura 1) i amb les ceràmiques de parets fines provinents de la Bètica (Prevosti 1981, pp. 273 – 276; López Mullor 1990, pp. 537 - 539). Per tant, és evident que naus, amb carregament molt semblant al que coneixem de Culip IV, podien molt bé arribar al petit moll o element portuari que, de ben segur, hi havia davant d'aquesta vil·la. Això ens ve a proporcionar una dada força important pel que fa

al coneixement del comerç del Mediterrani Occidental entre finals del primer quart del segle I dC i fins a principis del segle II dC.

Una altra dada significativa prové de l'observació dels percentatges de les marques sudgàl·liques comparant-les amb les marques trobades a Torre Llauder de les produccions de *sigillata* itàlica, *Eastern Sigillata B*, tardoitàlica i hispànica. Així, amb una mostra total de cent trenta-dues marques, distribuïdes segons el nombre d'individus que indiquem, veiem els corresponents percentatges (Figura 13):

sigillata itàlica	*Eastern Sigillata B*	tardoitàlica	sudgàl·lica	hispànica
27	1	2	80	22
20,3%	0,7%	1,5%	61%	16,5%

Com podem observar, el càlcul percentual per a les marques de la sudgàl·lica de Torre Llauder, és del 61%. Aquesta és una xifra molt semblant a la que es coneix de l'abocador del Passatge de Cobos (Tarragona) i de *Baetulo*, on Tarrats (1992, p. 167) va efectuar una estimació del 61,8% i del 58,6%, respectivament, la qual cosa ens porta a suposar que el grau de penetració dels productes de La Graufesenque podria haver estat força uniforme, així ho veiem des de la zona central de la costa catalana i, com a mínim, fins a la capital *Tarraco*.

BIBLIOGRAFIA:

Atkinson, D. (1914): "A hoard of samian ware from Pompei". *Journal of Roman Studies*, núm. IV. London, pp. 27-64.

Clariana, J.F. (1976): "Les llànties de la vil·la romana de Torre Llauder (Mataró)". *Miscel·lànies arqueològiques de Mataró i El Maresme*, 1. Mataró, pp. 41 – 84.

Garcia, J.; Puerta, C. (2012): *Vil·la romana de Torre Llauder*, de re rustica iluronensium. Mataró.

Genin, M. *et alii* (2007): *La Graufesenque (Millau, Aveyron).* Vol. II, *Sigillées lisses et autres productions*. Pessac.

Hartley, B.R. ; Dickinson, B.M. (2008 a 2012): *Names on Terra Sigillata an index of maker's stamps and signatures on Gallo-Roman Terra Sigillata (Samian Ware)*. London (9 volums).

Hermet, F. (1934): *La Graufesenque (Condatomago).* Paris.

López Mullor, A. (1990): *Las cerámicas romanas de paredes finas en Cataluña*. Saragossa (2ª edició).

Madrid, M. (1999): "Les marques de potiers sur la *terra sigillata* de la ville romaine de *Baetulo* (Badalone, Barcelone)". *SFECAG, Actes du congrès de Fribourg, 13-16 mai 1999*. Marsella, pp. 279 – 289.

Mees, A. (1995): *Modelsignierte Dekorationen auf südgallischer Terra Sigillata*. Baden-Württemberg.

Nieto, F.J. (1986): “El pecio Culip IV: Observaciones sobre la organización de los talleres de Terra Sigillata de La Graufesenque”. *Archaeonautica*, 6, pp. 81-115.

Nieto, F.J. (1987): “Culip IV: Consideraciones sobre la comercialización de la Terra Sigillata de la Graufesenque”. *I jornades internacionals d’arqueologia romana. Homenatge a Josep Estrada i Garriga*. Granollers.

Nieto, F.J. (1993): “De la Dragendorff 29 a la Hayes 8: consideraciones sobre el comercio marítimo en los siglos I y II d.C.”. *Cypsela*, X. Girona, pp. 77 – 85.

Nieto, F.J. (1994): “La terra sigillata de La Graufesenque como fenómeno social y económico”. *Ancient and traditional ceramics. Séminaire européen*. Ravello, Mars 1990, pp. 89-106.

Nieto, F.J.; Jover, A.; Izquierdo, P.; Puig, A.M.; Alaminos, A.; Martín, A.; Pujol, M.; Palou, H.; Colomer, S. (1989): *Excavacions arqueològiques subaquàtiques a Cala Culip, I*. Girona.

Oswald, F. (1931): *Index of Potters’ stamps on terra sigillata “samian ware”*. Margidunum (East Bridgford, Notts).

Polak, M. (2000): *Sout Gaulisch Terra Sigillata with potters stamps from Vechten*. Nijmegen.

Prevosti, M. (1981): *Cronologia i poblament a l’àrea rural d’*Iluro. *Mataró*.

Prevosti, M.; Clariana, J.F. (1987 - 1988): “La vil·la romana de Torre Llauder (Mataró, Maresme). *Tribuna d’Arqueologia*. Barcelona, pp. 125 – 132.

Prevosti, M.; Clariana, J.F. (1988, r. 1994): *Torre Llauder. Mataró. Vil.la romana*. Barcelona.

Puerta, C.; Garcia, J. (2014): “La vil·la romana de Torre Llauder. Darrers treballs de recerca i restauració, i perspectives de futur (Mataró, Maresme)”, *Tribuna d’Arqueologia 2011-2012*. Barcelona, pp. 189-205.

Ribas, M. (1966): *La villa romana de la Torre Llauder de Mataró*. Excavaciones Arqueològicas en España, 47. Madrid.

Ribas, M. (1972): “La villa romana de la Torre Llauder de Mataró”. *Noticiario Arqueológico Hispánico, Arqueología*, 1. Madrid, pp. 117 - 180.

Tarrats, F. (1992): “Terra sigillata del passatge de Cobos (Tarragona): les marques de terrisser”. *Miscel·lània Arqueològica a Josep M. Recasens*. Tarragona, pp. 155-176.

Vernhet, A. (1991): *La Graufesenque, céramiques gallo-romaines*. Le Millau 1991.

Vernhet, A.; Balsan, L. (1975): “La Graufesenque”. *Les Dossiers de l’Archeologie*, 9, pp. 21 - 34. Dijon.

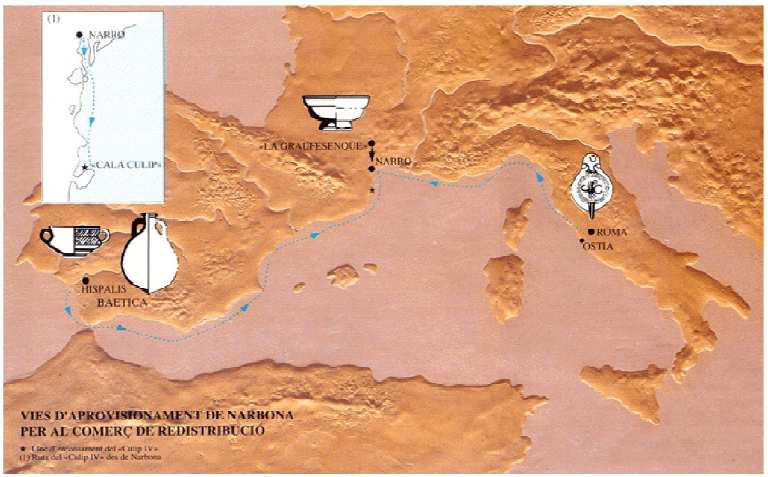

Ruta comerç de redistribució des de Narbona.

(Mayer *et alii*. *Roma a Catalunya*. 1992)

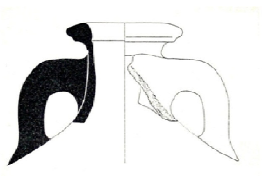

Àmfores forma Dressel 20 i ceràmica de parets fines Bètica trobades a Torre Llauder.

Figura 1

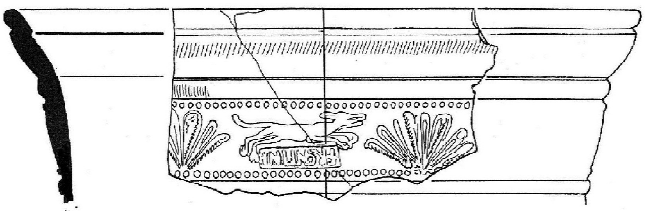

S - 18

0 5 cm

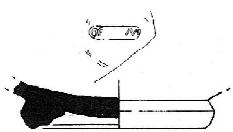

S - 38

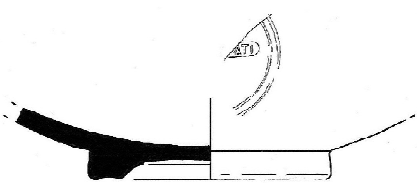

S - 4

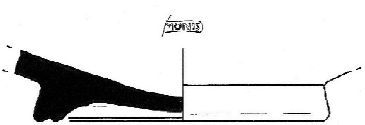

S - 16

Figura 2

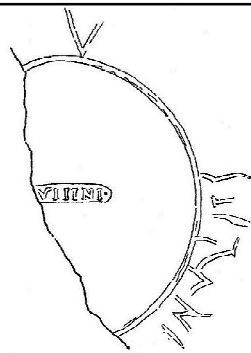

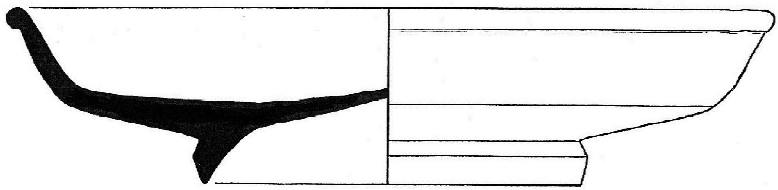

S - 24

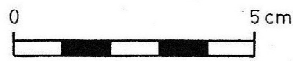

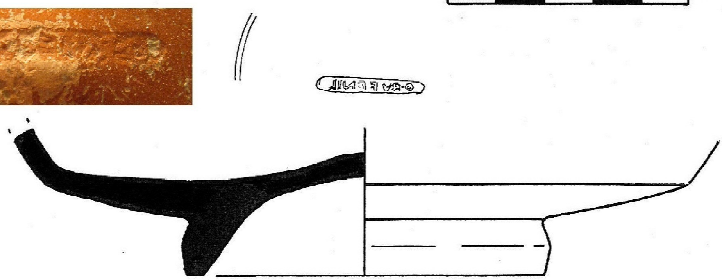

S - 60

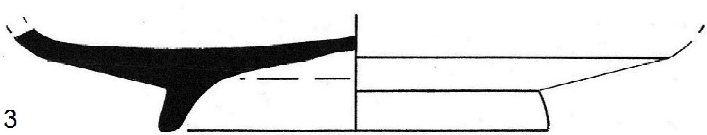

Figura 3

S - 61

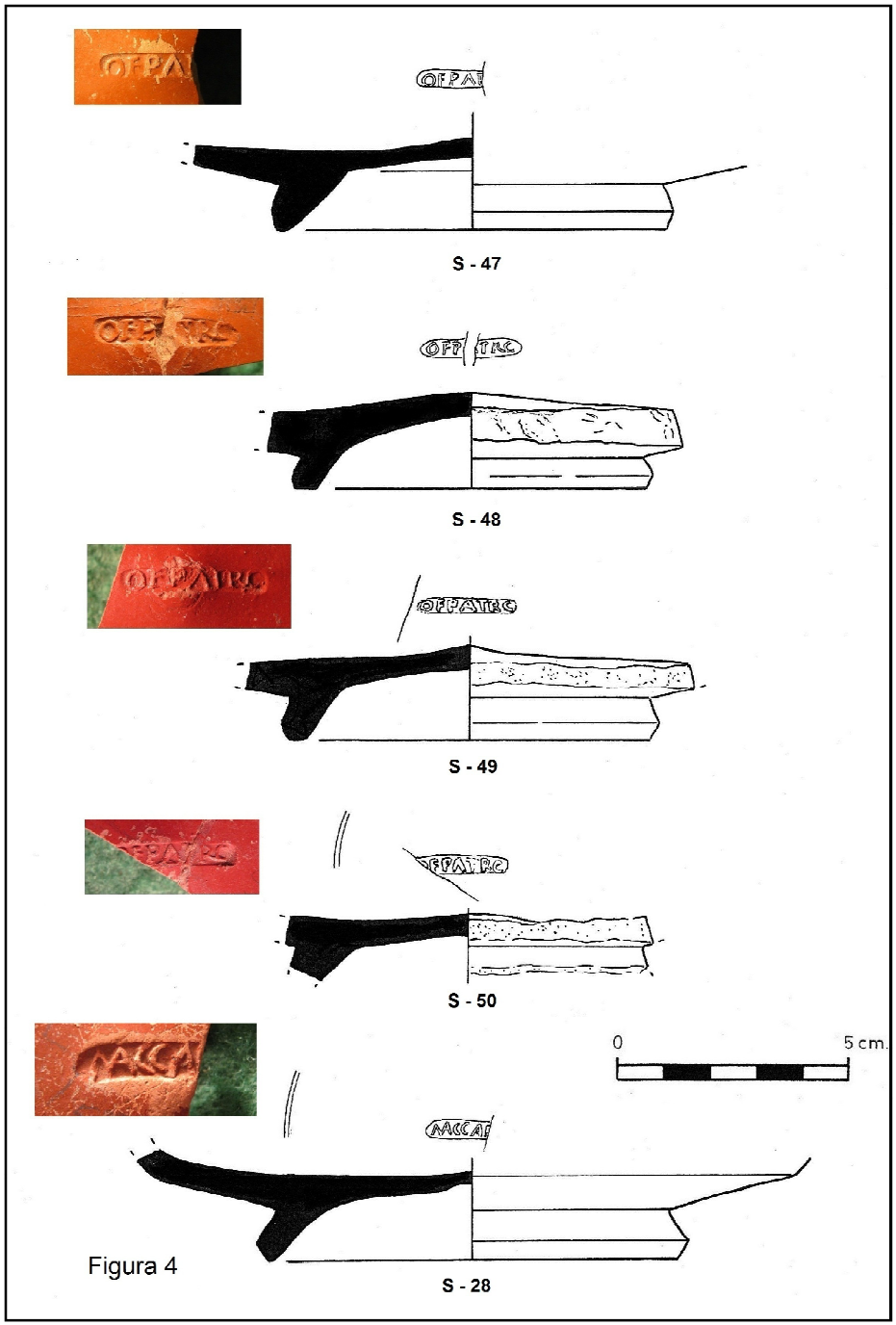

Figura 4

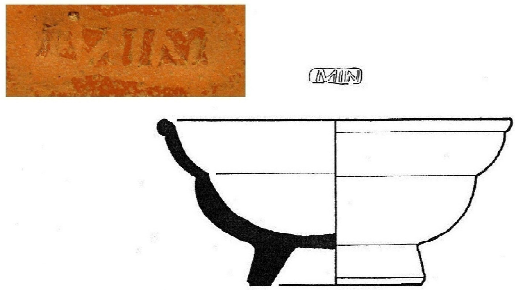

S - 35

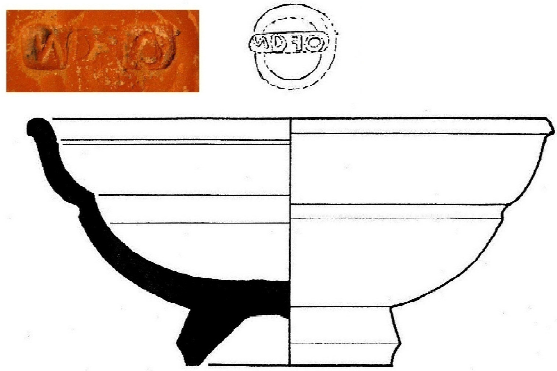

S - 82

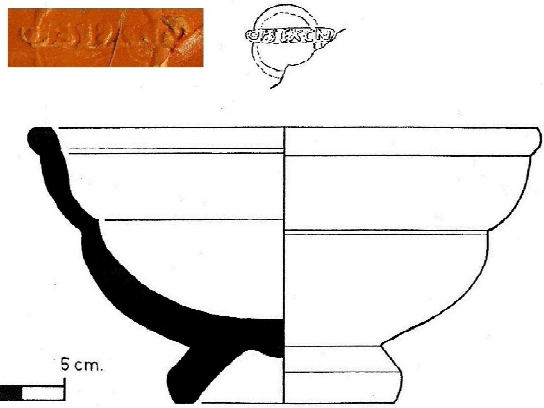

S - 66

Figura 5

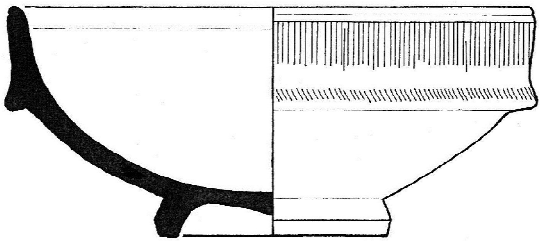

S - 54

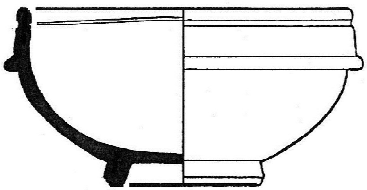

S - 46

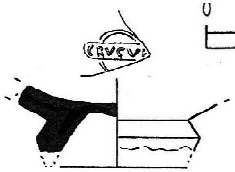

S - 14

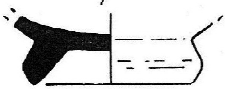

S - 67

Figura 7

S - 1

S - 26

S - 13

S - 45

S - 12

S - 59

S - 17

S - 20

S-7

S - 74

S - 3

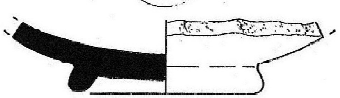

S - 63

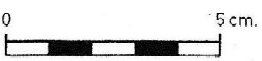

Figura 8

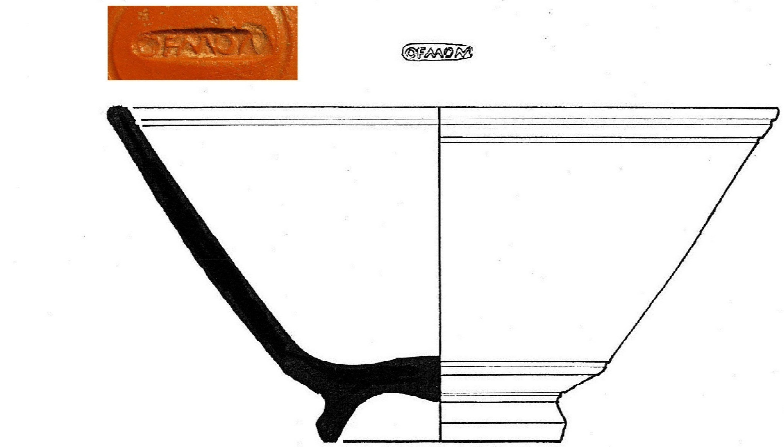

S - 36

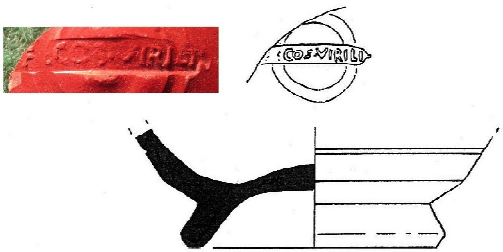

S - 6

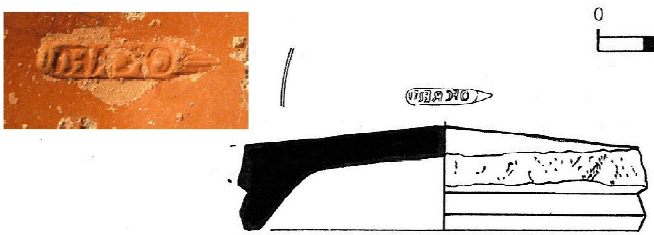

S - 10

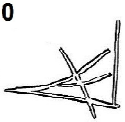

Figura 10

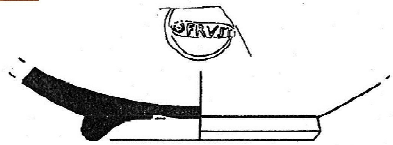

S - 62

S - 8

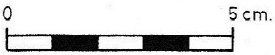

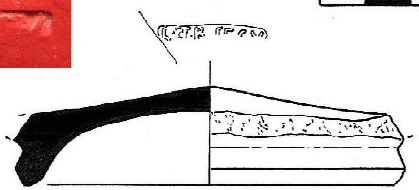

S - 75

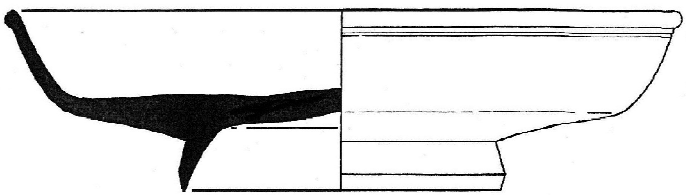

Figura 11

S- 34

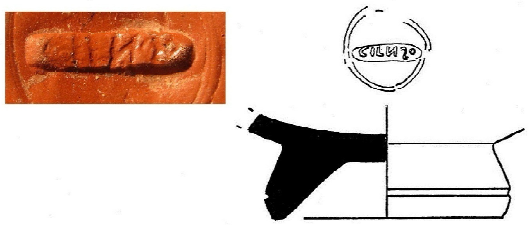

S - 83

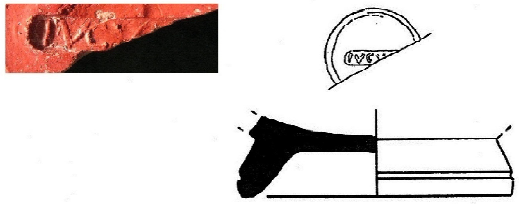

S - 21

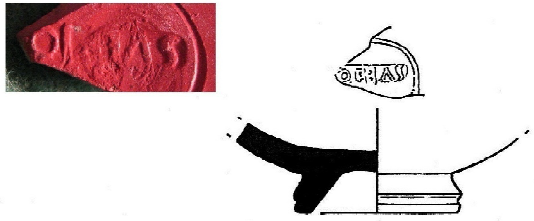

S - 2

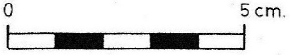

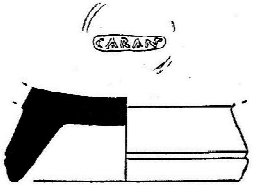

S - 5

Figura 12

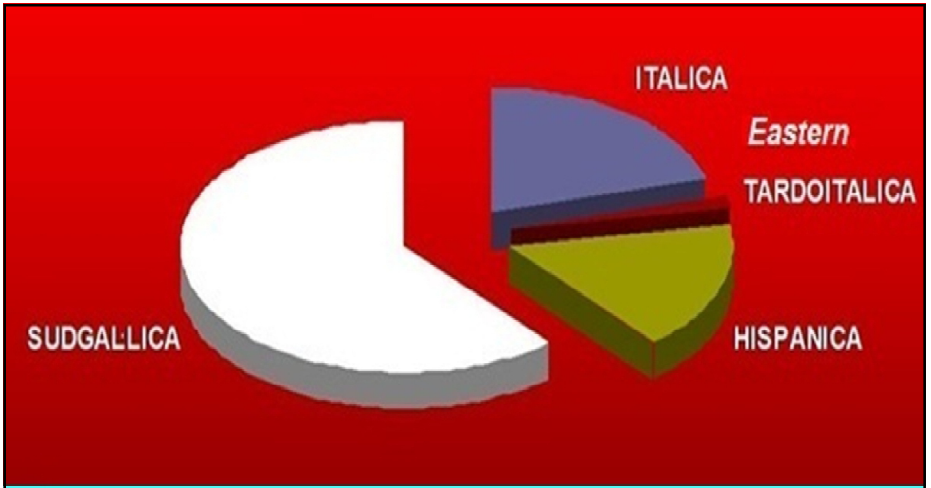

Figura 13.- Proporció de marques d'origen sudgàl·lic, itàlic i hispànic de Torre Llauder. En proporció més reduïda l'*Eastern Sigillata B* i la tardoitàlica.